

Změny ve struktuře výdajů českých municipalit



PAVEL ZDRAŽIL

**XXII. MEZINÁRODNÍ KOLOKVIUM O
REGIONÁLNÍCH VĚDÁCH
12. – 14. ČERVNA 2019, VELKÉ BÍLOVICE**

Východiska



- Od 90. let v ČR uplatňování a rozšiřování decentralizace a autonomie v oblastech rozhodování o veřejných financích.
 - Rozpočty územně samosprávných celků - cca 25 % prostředků veřejných financí ČR
 - z toho obce cca 17,5 % příjmů a 16 % výdajů (průměr let 2006-2017),
 - relativně vysoká výdajová autonomie,
- => významné **nástroje k prosazování zájmů a preferencí** obyvatel, respektive reálně existujících lidí v reálně existujících místech s reálně existujícími problémy.



- **Východiska ani výstupy rozpočtů ve směru rozvoje území nejsou a ani nemohou být optimální:**
 - „blízkost“ k problému poskytuje hodnotné informace pro rozhodování,
- vs.**
- **podléhají politickému rozhodování,**
 - **rozdílná stanoviska a preference,**
 - **souhlasné i protichůdné zájmy (místní, regionální, centrální),**
 - **fáze volebního cyklu,**
 - **„vábení“ dotačních titulů a výzev evropských fondů.**



- ČR velmi fragmentované území s nejnižší průměrnou velikostí municipalit v Evropě.
 - limitované úspory z rozsahu a vliv municipalit na usměrňování lokálního rozvoje,
 - 50 %+ obcí < 500 obyvatel (cca 8 % obyvatelstva).

⇒ *Vývoj struktury výdajů municipalit, s ohledem na jejich velikost?*

⇒ *Zachovat status quo? Reformovat veřejnou správu v zájmu zvýšení efektivity alokace vynakládaných zdrojů (tj. snížit počet municipalit)?*

...

- **Cílem příspěvku je posoudit vývoj struktury výdajů českých municipalit s ohledem na různé velikostní skupiny a identifikovat jejich výdajové priority,**
 - ⇒ **a v souvislosti s tím posoudit udržitelnost aplikovaného modelu decentralizace z hlediska rozvojového potenciálu menších obcí.**

Metodika



- Kvantifikace změn pomocí **růstových indexů**.
- **Komparace** struktury výdajů v rámci období.
- 2003-2017 (konec okresních úřadů – „současnost“).
- Potlačení náhlých výkyvů a volebního cyklu - **transformace** do průměrů tříletých období.
- Všechny obce ČR (2017), kategorizovány dle velikosti (ČSÚ + kategorie nejmenších obcí do 100 obyvatel.

počet obyvatel	počet obcí	% populace	počet obyvatel	počet obcí	% populace	počet obyvatel	počet obcí	% populace
méně než 100	437	0,36	1 000 - 1 999	748	9,48	20 000 - 49 999	44	12,18
100 - 199	999	1,54	2 000 - 4 999	422	11,54	50 000 - 99 999	12	9,73
200 - 499	2000	6,40	5 000 - 9 999	144	9,22	100 000 a více	6	21,20
500 - 999	1374	9,07	10 000 – 19 999	68	9,29	všechny obce	6254	100

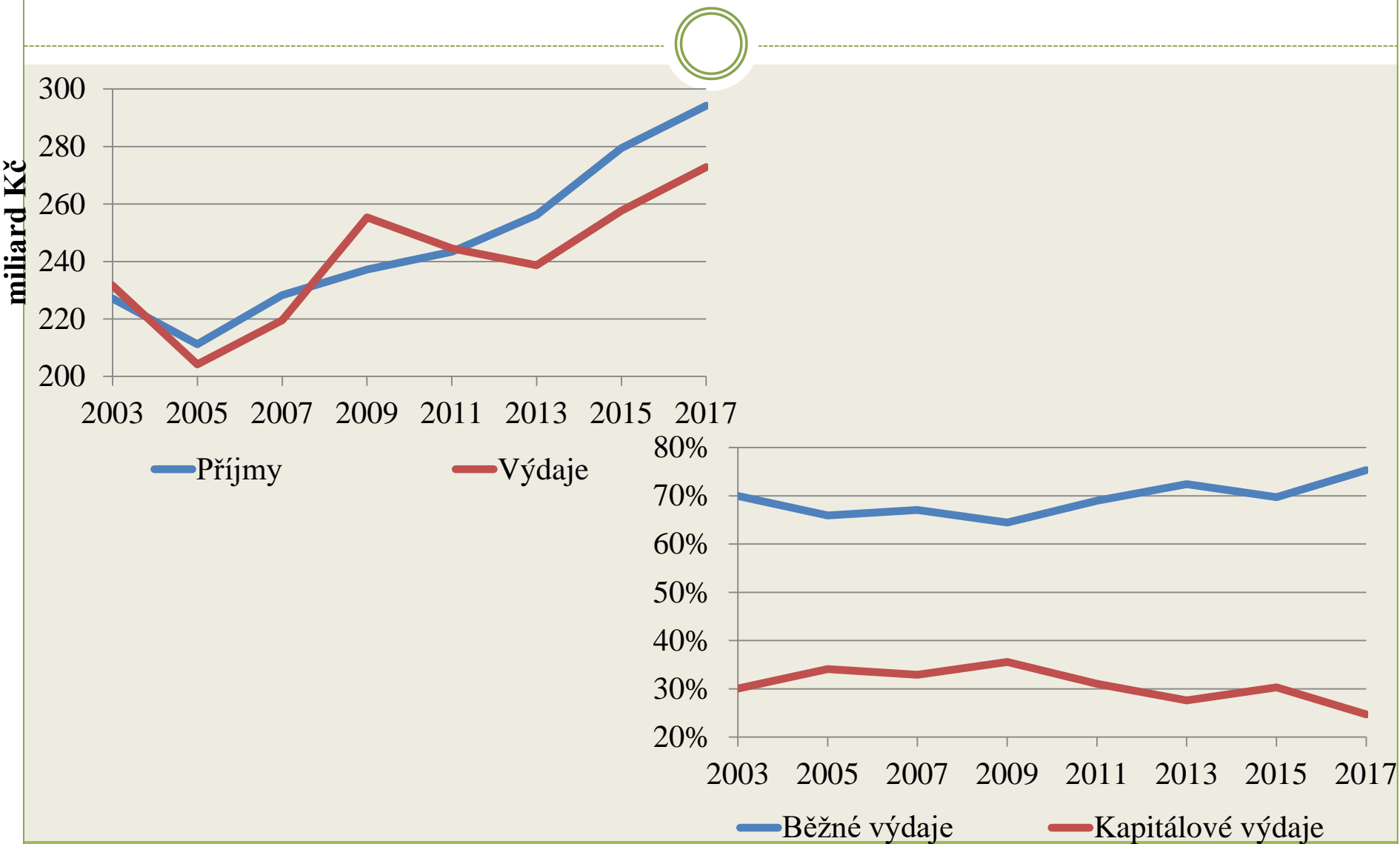


- Struktura výdajů na úrovni skupin odvětvového třídění rozpočtové skladby (vyhláška MFČR č. 323/2002 Sb.):
 - Bezpečnost státu a právní ochrana (§5xxx; dále jen „bezpečnost“),
 - Průmyslová a ostatní odvětví hospodářství (2xxx; „průmysl“),
 - Sociální věci a politika zaměstnanosti (§4xxx; „sociální věci“),
 - Služby pro obyvatelstvo (§3xxx; „služby“),
 - Všeobecná veřejná správa a služby (§6xxx; „veřejná správa“)
 - Zemědělství, lesní hospodářství a rybářství (§1xxx; „zemědělství“).

- Členění na běžné a kapitálové

- Zdroj dat – databáze Monitor (MFČR)
- „Sociální reforma 2012“ – převedena agenda dávek z obcí na ÚP (cca 85 % běžných výdajů oblasti sociálních věcí => **dávky nezahrnuté**).
- Přesuny jiných agend a inovace s dopadem do struktury měly relativně nízký vliv a nejsou považovány za relevantní.

Vývoj příjmů a výdajů, struktura výdajů

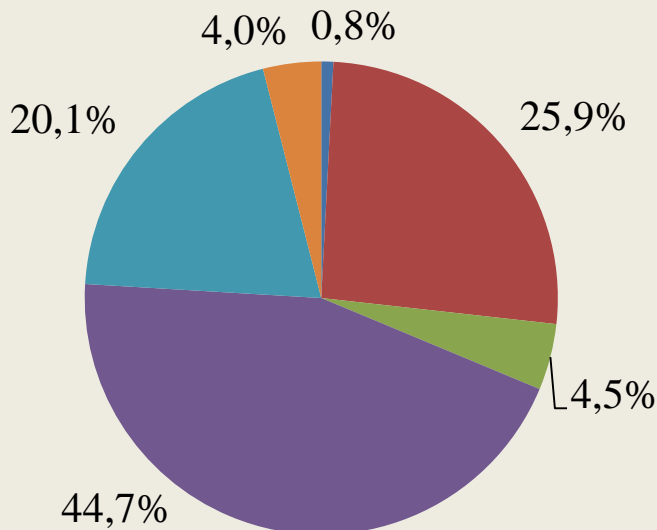
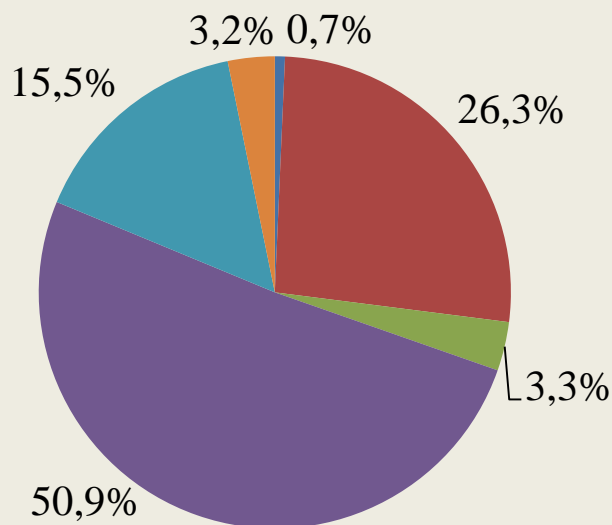


Struktura běžných a kapitálových výdajů

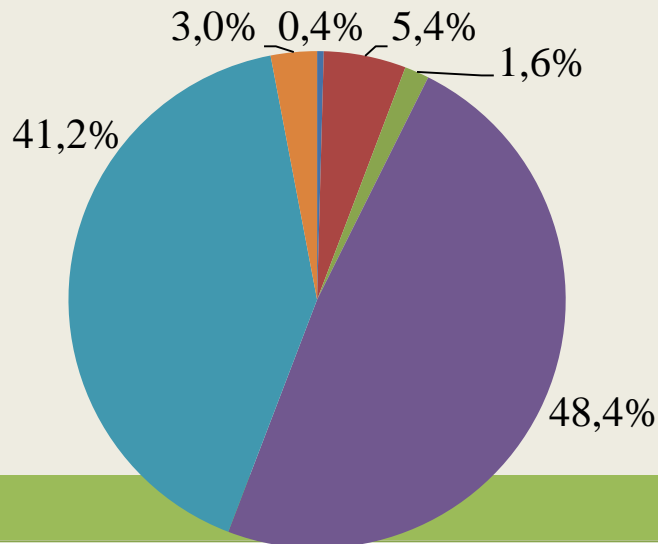
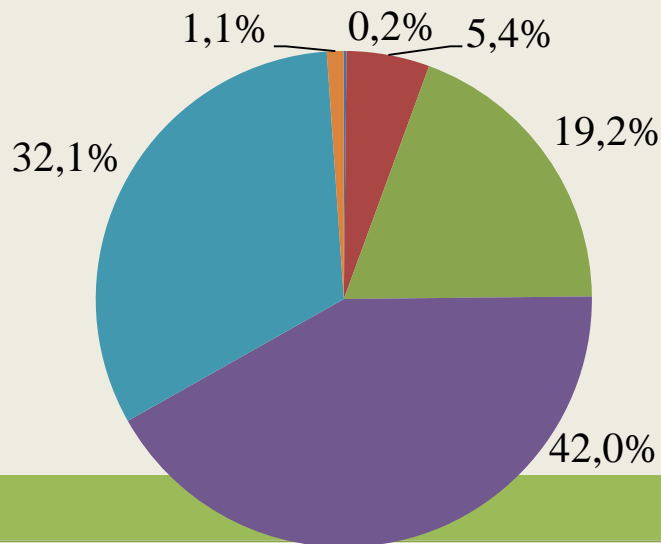
2003-2005

2015-2017

Běžné výdaje

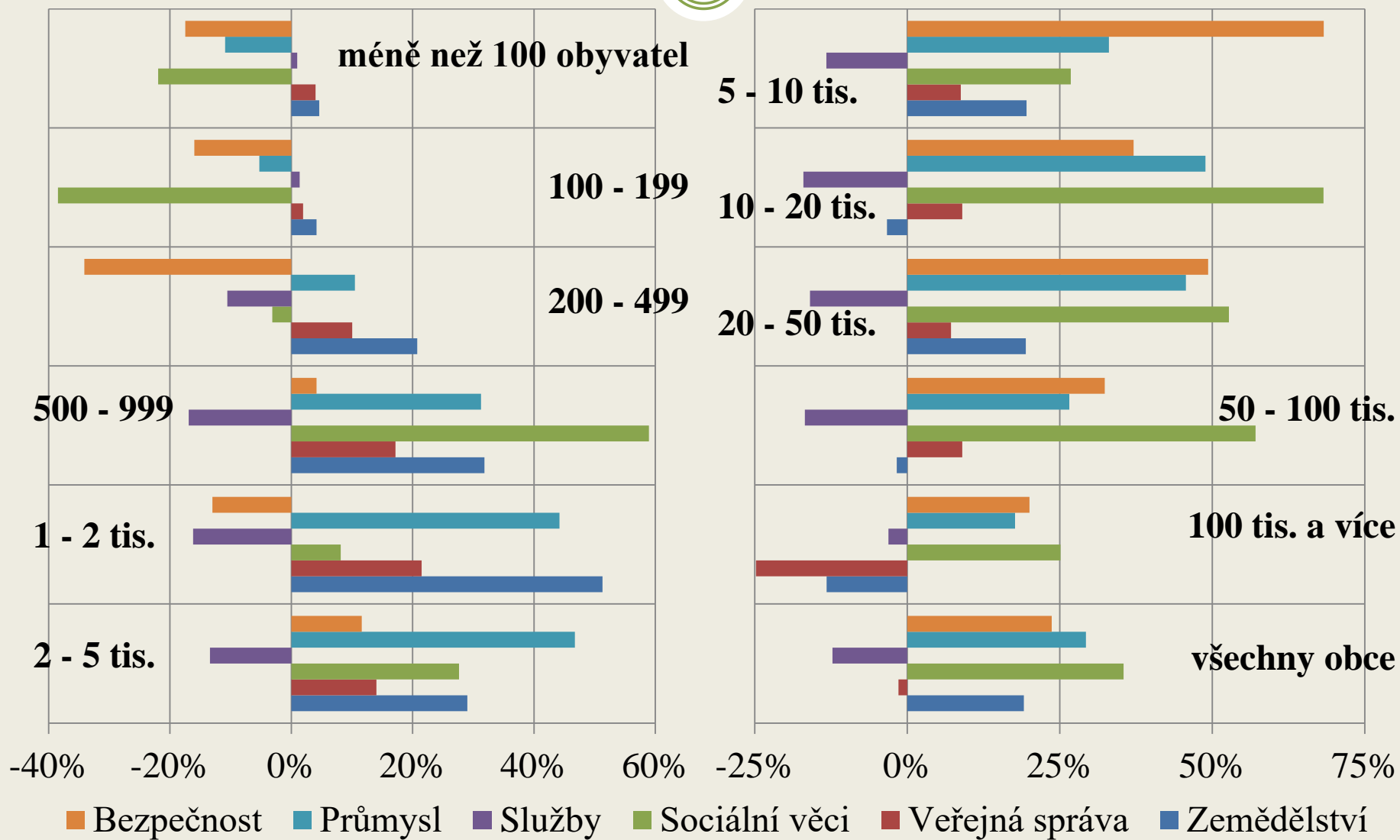


Kapitálové

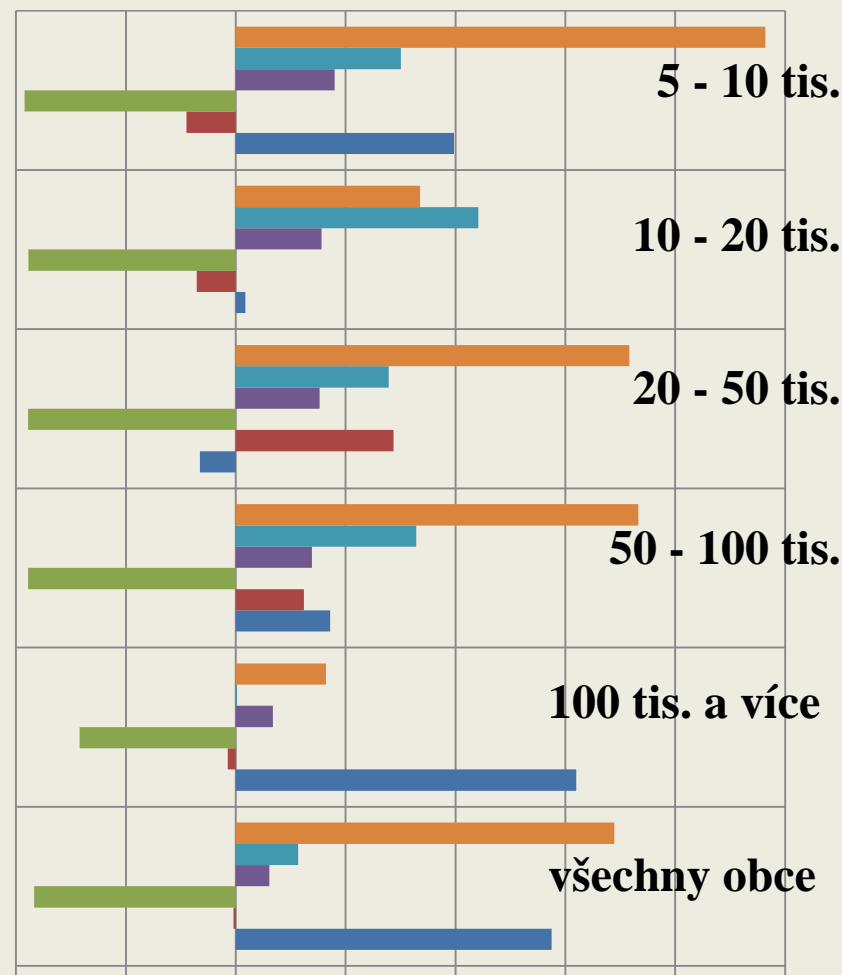
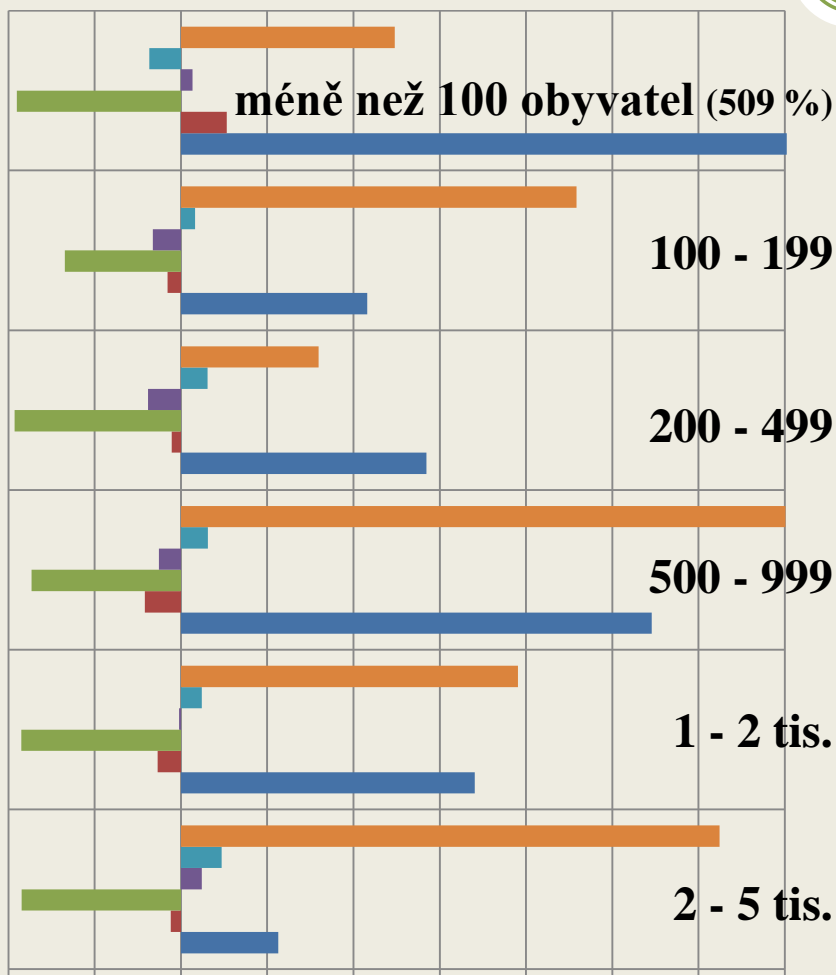


- Bezpečnost
- Průmysl
- Služby
- Sociální věci
- Veřejná správa
- Zemědělství

Změna v běžných výdajích velikostních skupin obcí (2015-17 vůči 2003-05)



Změna v kapitál. výdajích velikostních skupin obcí (2015-17 vůči 2003-05)



-100% -50% 0% 50% 100% 150% 200% 250% 300% 350%

-100% -50% 0% 50% 100% 150% 200% 250%

■ Bezpečnost
 ■ Průmysl
 ■ Služby
 ■ Sociální věci
 ■ Veřejná správa
 ■ Zemědělství

Závěry



- Prostředky, se kterými obce hospodaří narůstají,
- Rigidní struktura běžných výdajů (částečně vyplývá z legislativy), a naopak vyšší autonomie výdajů kapitálových.
- Nežádoucí trend substituce kapitálových výdajů běžnými – **preference okamžité spotřeby na úkor rozvojové investiční činnosti.**
- **Rozdílné vzorce v proměně výdajové struktury mezi malými a velkými obcemi:**
 - malé obce preferují aktuální spotřebu služeb na úkor spotřeby v ostatních oblastech i investic.
 - slabá investiční aktivita malých obcí v preferované oblasti služeb, ale i zdrojů ekonomického prospěchu – průmyslu, který je naopak výraznou investiční preferencí větších obcí.

=> Zejména u malých a nejmenších obcí lze uvažovat o **ohrožení prospektivního rozvojového potenciálu:**

- snaha o udržení současné kvality života,
- předpokladatelný přesunu části ekonomického prospěchu na úroveň větších obcí.



=> **Udržitelnost** současného modelu decentralizace **je z pohledu malých obcí silně problematická.**

- Krátkodobě částečně řešitelné dílčími zásahy, např. přenastavením rozpočtového určení daní.
- Dlouhodobě by mohlo být **efektivnější** následovat nedávných příkladů rozvinutých zemí (Austrálie, Kanada, Finsko, Nizozemí, Dánsko atd.) a **racionalizovat soustavu obcí** snížením jejich počtu.
- Je třeba **podpořit dalším výzkumem:**
 - reformy územní správy a samosprávy jsou z politického hlediska vždy nepopulární a nikdy nelze dosáhnout všeobecného konsensu,
 - reformy je třeba činit citlivě, aby nedošlo k odcizení místní samosprávy od občanů.



PAVEL ZDRAŽIL (Pavel.Zdrazil@upce.cz)

**Ústav regionálních a bezpečnostních věd
Fakulta ekonomicko-správní,
Univerzita Pardubice
(<http://www.uni-pardubice.cz>)**

**Studentská 95,
532 10 Pardubice, Česká republika**